

8. Тишко Н. С. Валентин Борисов [Текст] / Н. С. Тишко. — К. : Муз. Україна, 1972. — 43 с. — (Творчі портрети українських композиторів).

9. Шаповалова О. В. Циклічні форми інструментальної музики композиторів Донеччини у жанровому контексті сучасної української музики [Текст] : автореф. дис.... канд. мистецтвозн. : 17.00.03 / О. В. Шаповалова. — К., 2008. — 24 с.

УДК 78.071.5

Олег Бадалов

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ШКОЛИ З РОЗВИТКУ ХОРОВОГО ЖИТТЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Постановка проблеми. Вивчення національних диригентсько-хорових шкіл є надзвичайно актуальним у сучасному українському музикознавстві. Здійснені ґрунтовні дослідження київської (А. Лашенко, О. Бенч) та одеської (І. Шатова) хорових шкіл, з'ясовано особливості розвитку «школи М. Колесси» (Л. Кияновська), ведеться робота по вивченню й узагальненню традицій харківської хорової школи (В. Рожок, Л. Шаповалова, О. Батовська, В. Матюхін та ін.). Однак сучасний етап розвитку хорової культури України, на думку В. Рожка, характеризується тим, що «чітке розмежування системи функціонування київської, харківської, львівської та одеської хорових шкіл, що мали свої яскраво виражені педагогічні принципи, форми методичної роботи, визначних лідерів» змінюється процесами взаємовпливу у багатьох напрямках їх існування (естетичні засади, тенденції виконавства, форми організації хорів тощо) [3, с. 44]. Інтегральні процеси актуалізували цікавість до регіональних аспектів розвитку хорової культури України, зокрема, до вивчення значення національних хорових шкіл у розвитку хорового життя локусів держави.

Дослідження особливостей розвитку хорового життя Чернігівщини зумовлює звертання до вивчення творчого шляху керівників хорових колективів як репрезентантів хорових шкіл України. У цьому контексті важливим завданням постає з'ясування впливу представників

харківської хорової школи на розвиток хорового життя Чернігівщини. Їх творча діяльність у регіоні ще не стала предметом вивчення, що обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Об'єкт дослідження – музично-хорове життя Чернігівщини другої половини ХХ ст. **Предмет** – багатогранна діяльність представників харківської хорової школи на Чернігівщині.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні значення ролі випускників Харківського інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського у процесі становлення хорового життя Чернігівщини другої половини ХХ ст.

Аналіз останніх публікацій. Вивченню творчої діяльності представників харківської диригентсько-хорової школи присвячені розвідки В. Рожка, Л. Шаповалової, В. Матюхіна, А. Мартинюка, Н. Белік-Золотарьової, у яких піддано аналізу діяльність таких провідних майстрів, як О. Перунов, К. Греченко, З. Заграничний, Ю. Кулик, В. Палкін та ін. Дослідження впливу харківської хорової школи на розвиток хорового життя Чернігівщини ще не стало предметом уваги науковців.

Виклад основного матеріалу. Перші згадки про діяльність на Чернігівщині представників харківської хорової школи сягають 1957 р. Випускник Харківського державного інституту мистецтв ім. І. Котляревського (тоді – консерваторії) Петро Михайлович Власов, який викладав хорові дисципліни у Городнянському педагогічному училищі, 3 жовтня 1957 р. заснував хорову капелу вчителів районного будинку культури. За даними архівних і періодичних джерел, цей колектив став одним з перших хорів, що були створені на Чернігівщині у другій половині ХХ ст. У 1959 р. капела здійснила гастрольну подорож до Канева, де з успіхом виступила. Згодом артисти-аматори брали участь в обласних та республіканських конкурсах, відвідали з гастролями Одесу, Київ, Севастополь, Ригу, Москву, неодноразово виступали у Чернігові, містах Російської Федерації і Білорусії [4, с. 4]. Репертуар капели включав обробки українських народних пісень, твори українських і західноєвропейських композиторів-класиків та сучасних майстрів. П. Власов працював з хором до 1967 р.

У 70 – першій половині 80 рр. ХХ ст. значний вплив на розвиток хорового життя Чернігівщини справив випускник Харківського інсти-

туту мистецтв ім. І. Котляревського, заслужений працівник культури України *Григорій Михайлович Драгинець*.

Г. М. Драгинець народився 28 лютого 1940 р. у селі Бобрик Ніжинського району Чернігівської області. До хорової справи він став ще під час навчання у Чернігівському музичному училищі: працював з самодіяльними хорами Чернігівської дистанції залізничної колії, головпоштамту, обласної лікарні. Довгий час Г. Драгинець керував самодіяльними хоровими колективами області, які під його орудою ставали переможцями міських й обласних конкурсів-оглядів та Всесоюзного фестивалю самодіяльної народної творчості.

Значно розширило мистецькі обрії Григорія Михайловича навчання протягом 1971–1974 рр. у Харківському інституті мистецтв імені І. П. Котляревського, куди його прийняли одразу на третій курс. До харківської хорової школи Г. Драгинець прилучився у класі доцента Зої Вікторівни Яковлевої, яка, за словами В. Рожка, «вчила своїх студентів ніколи не здаватись, йти рішуче й сміливо, торуючи нелегкі шляхи мистецького злету. Зоя Вікторівна <...> підтримувала людей відвертих, щирих, хто своєю натхненною працею домагався значних творчих успіхів» [2, с. 3].

У 1977 р. Г. Драгинець був призначений на посаду керівника Заслуженого самодіяльного народного хору України «Десна». Час його роботи з колективом у 1977–1991 рр. позначився значним впливом митця на розвиток хорового життя Чернігівщини. Заснований 1951 р. учнем Г. Верьовки Леонідом Миколайовичем Пашиним, хор «Десна» наслідував, значною мірою, діяльність Державного українського народного хору ім. Г. Верьовки. Для створення власного творчого обличчя «Десни» Г. Драгинець визначив метою діяльності хору розшук і впровадження в музичний обіг досі невідомих народних пісень Чернігівщини, збереження регіональної народної пісні шляхом виведення її на концертну сцену. Для реалізації такого завдання Григорій Михайлович виїздив у етнографічні експедиції по селах області. Коли зібрав значний матеріал, почав створювати спеціально для свого колективу обробки українських народних пісень. Так, на основі поліського фольклору було сформовано власний репертуар «Десни», що визначило творчу індивідуальність колективу, і, зрештою, вплинуло на здобуття хором неодноразових перемог у Всесоюзних фестивалях

самодіяльної народної творчості та Всеукраїнському телевізійному турнірі «Сонячні кларнети».

Широкою була географія гастролей «Десни». Колектив об'їхав усю Чернігівщину, виступав у багатьох містах України, Російської Федерації, Литви, Білорусії. П'ять разів «Десна» під орудою Г. М. Драгинця відвідувала з концертами Чехословаччину. Окрім гастролей, значному поширенню досвіду хорового виконавства «Десни» на Чернігівщині сприяло проведення Обласним будинком народної творчості на базі колективу семінарів, практикумів, стажувань хормейстерів. Це дозволяло мистецтвознавцям називати хор «своєрідною консерваторією на Поліссі» [1, с. 82]. Творчі здобутки «Десни», зокрема, неодноразові успішні гастролі за кордоном, стали свідченням конкурентоздатності хорових сил регіону, адже довгий час «Десна» була єдиним загальноновизнаним представником хорового мистецтва Чернігівщини. Актуальності набуло питання переведення хорового життя регіону на професійний рівень, що було реалізовано з утворенням ансамблю пісні і танцю «Полісся» та, згодом, народного хору обласної філармонії у першій половині 80 рр. ХХ ст.

З 1991 р. Г. М. Драгинець займається педагогічною та організаційною роботою. Він стає директором Чернігівської міської школи мистецтв. Завдяки організаційним здібностям Григорія Михайловича за кілька років школа виросла у найбільший заклад естетичного виховання на Чернігівщині, а провідним напрямом її діяльності став розвиток дитячого хорового виконавства. Для цього Г. М. Драгинець ініціював відкриття десяти хорових класів – філій школи мистецтв – на базі загальноосвітніх шкіл Чернігова.

У 90 рр. ХХ – початку ХХІ ст. значний внесок у розвиток хорового життя Чернігівщини здійснила вихованка харківської хорової школи, заслужена артистка України *Марина Анатоліївна Гончаренко*.

М. А. Гончаренко народилася у Чернігові 14 жовтня 1967 р. У 1986 р. вона закінчила диригентсько-хоровий відділ Чернігівського музичного училища ім. Л. Ревуцького, а у 1986–1991 рр. – здобула освіту у Харківському інституті мистецтв ім. І. П. Котляревського, де навчалася у класі професора Наталії Андріївни Белік-Золотарьової.

Після закінчення інституту Марина Гончаренко працювала викладачем хорових дисциплін у Чернігівській музичній школі ім. С. Віль-

конського. У хоровому житті Чернігівщини 1990 рр. стали періодом потужного розвитку дитячого хорового виконавства. Саме в цей час було засновано хорові конкурси «Сонечко» (1990) та «Свято хору» (1995), навколо яких сформувалася система міських та районних оглядів, конкурсів, фестивалів. Поступово до хорового руху залучилося надзвичайно широке коло учнів загальноосвітніх шкіл та, звісно, шкіл естетичного виховання регіону. У цьому русі важлива роль належала хору музичної школи ім. С. Вільконського під орудою М. А. Гончаренко, яка неодноразово приводила свій колектив до перемог у хорових фестивалях, слугуючи прикладом для інших колективів. Вагомість діяльності М. А. Гончаренко полягає у розробленні й застосуванні нею новітніх методик роботи, розширенні репертуару дитячого хору, розвитку його виконавських можливостей.

Подальша творча діяльність Марини Анатоліївни пов'язана з розвитком академічного хорового співу. Мисткиня у 2003 р. очолила новоутворений камерний хор Чернігівського військово-музичного центру Сухопутних військ Збройних Сил України. З початку діяльності на чолі колективу М. А. Гончаренко формувала різностильову репертуарну палітру хору з творів І. С. Баха, Г. Ф. Генделя, В. А. Моцарта, Дж. Верді, Дж. Гершвіна, М. В. Лисенка, Л. М. Ревуцького. Окремі програми колективу склалися з творів духовної музики (М. С. Березовський, П. Г. Чесноков, В. С. Калінніков, С. В. Рахманінов, А. Г. Шнітке), творів сучасних українських композиторів (В. М. Птушкін, В. С. Мужчіль, В. М. Золотухін, Л. М. Колодуб, Ю. М. Грицун), численних обробок народних пісень тощо. Хор під орудою М. А. Гончаренко став лауреатом всеукраїнських та міжнародного фестивалів, брав участь у «Київ-Музик-Фесті», веде широку концертну діяльність.

Суттєвий внесок у розвиток хорового життя Чернігівщини зробив випускник Харківського інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України Олег Павлович Васюта. Значення його діяльність полягає, передусім, у організаційно-теоретичному спрямуванні хорового руху регіону.

О. П. Васюта народився 11 березня 1949 р. у селі Новоолександрівка Близнюківського району Харківської області. По закінченні Харківської середньої спеціалізованої музичної школи-інтернату

вступив до Харківського інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського, де навчався у класі старшого викладача Елли Михайлівни Гритчиної. Ще під час навчання, з 1970 р., Олег Васюта працював концертмейстером народної академічної хорової капели Харківського танкового заводу ім. Малишева. На чолі капели стояли заслужений працівник культури України Абрам Маркович Птіц та Ольга Миколаївна Коломієць, яка була викладачем Олега Васюти з фаху у музичній десятирічці. У 1972 р. Олег Павлович закінчив з відзнакою інститут мистецтв і розпочав викладацьку роботу у Запорізькому державного педагогічному інституті, де керував студентським хором музично-педагогічного факультету.

З 1973 р. О. П. Васюта працює на Чернігівщині. На початку своєї діяльності у регіоні він був практиком хорового життя: керував ансамблем бандуристів Чернігівської обласної філармонії та хором хлопчиків міського палацу культури. З переходом на керівну роботу (директор та художній керівник Чернігівської обласної філармонії, директор музичного училища ім. Л. Ревуцького, начальник обласного управління культури) О. Васюта спрямував свої зусилля на всебічний розвиток хорового життя Чернігівщини. Так, за безпосередньої участі Олега Павловича були створені хорові колективи філармонії: ансамбль пісні і танцю «Полісся» (1979), Чернігівський український народний хор (1984), камерний хор ім. Д. Бортнянського (1996), ансамбль пісні і танцю «Сіверські клейноди» (2002). Неабиякої ваги у розвитку хорового життя Чернігівщини набули лекції-концерти проекту «Україна музична», ініціатором проведення і художнім керівником якого став О. П. Васюта, а виконавцем – камерний хор ім. Д. Бортнянського на чолі з заслуженим діячем мистецтв України Л. М. Боднаруком (1938–2009). У циклі лекцій-концертів хорової музики слухачам було презентовано хорову творчість Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя. М. Леонтовича, Б. Лятошинського, сучасних українських композиторів. Реалізація проекту «Україна музична», ініційованого О. Васютою, збагатила репертуар камерного хору ім. Д. Бортнянського, розширила його виконавські можливості, зумовила цікавість до хорового мистецтва найширшої слухацької аудиторії, популяризувала сучасну українську композиторську творчість.

Значну роль О. П. Васюта відіграв у розвитку дитячого хорового руху. Так, за час його керівництва обласним управлінням культури (1990–2003) було засновано дитячі хорові фестивалі «Сонечко» і «Свято хору», а також відкриті хорові класи у школах естетичного виховання регіону, що сприяло залученню великої кількості дітей до хорового мистецтва.

Висновки. Підсумовуючи вищенаведене, можна констатувати, що діяльність представників харківської хорової школи з розвитку хорового життя Чернігівщини тривала у виконавському та теоретично-організаційному напрямках народного та академічного хорового виконавства. Організація вихованцем Харківського інституту мистецтв ім. І. П. Котляревського П. М. Власовим у 50–60 рр. ХХ ст. хорового життя Чернігівщини за принципом формування самодіяльних колективів, що мали провідною метою сумісне музикування, змінилася у 1970-х такою, де переважаючим став етнографічно-пошуковий напрямок роботи зі значним розширенням географії гастролей у діяльності Г. М. Драгинця, творчість якого зумовила зростання виконавського рівню аматорських хорів, сприяла професіоналізації хорового руху регіону.

Новий етап розвитку хорового життя Чернігівщини у 1980–90 рр. пов'язаний з теоретично-організаційною діяльністю О. П. Васюти. Він розпочав процес фахової переорієнтації хорового виконавства області шляхом організації при обласній філармонії хорових колективів народного та академічного звучання, впливаючи на їх репертуарну спрямованість, чим значною мірою сприяв розвитку дитячого хорового руху Чернігівщини.

З 90 рр. ХХ ст. розвиток традицій академічного хорового виконавства Чернігівщини відбувається у діяльності М. А. Гончаренко, яка продемонструвала значні досягнення у роботі з дитячим хоровим колективом музичної школи ім. С. Вільконського та камерним хором Військово-музичного центру Сухопутних військ Збройних Сил України.

Перспективи подальших досліджень поставленої проблеми. Отже, не викликає сумнівів те, що у розвитку хорового життя Чернігівщини другої половини ХХ – початку ХХІ ст. визначна роль належить представникам харківської хорової школи. Поглиблене вивчення особливостей діяльності випускників Харківського інституту мис-

тецтв ім. І. П. Котляревського слугуватиме вагомим внеском у процес визначення стильових рис харківської хорової школи, допоможе у з'ясуванні специфіки розвитку ідей її фундаторів у хоровому житті регіонів України, Чернігівському, зокрема. Дослідження впливу регіональних хорових шкіл на хорову культуру Чернігівщини, вивчення творчого спадку керівників регіонального хорового руху, реконструкція їх біографій дозволить відтворити цілісну картину розвитку хорового життя Чернігівщини як одного з важливих культурно-історичних центрів України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Музиченко І. Пісенна муза Десни [Текст] / І. Музиченко // Прапор. — 1970. — № 10. — С. 79–83.
2. Рожок В. І. Обласканий піснюю [Текст] // Без пісні життя безголо-се: життєвий і творчий шлях заслуженого працівника культури України Г. М. Драгинця / Упор. О. П. Бадалов. — Ніжин : Аспект-Поліграф, 2011. — 100 с. — С. 3–4.
3. Рожок В. І. Музика і сучасність [Текст] : Монографічні досліджен-ня, науково-популярні, критичні та публіцистичні твори / В. І. Рожок. — К. : Пошуково-видавниче агентство «Книга Пам'яті України», 2003. — 220 с.
4. Смаль Л. Не заросте душі криниця [Текст] / Л. Смаль // Новини Го-роднянищини. — 1997. — 6 листопада.

УДК 78.071.2(091)(477.54/.62)

Ольга Майба

СТАНОВЛЕННЯ МУЗИЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ХОРОВОГО ДИРИГЕНТА І ПЕДАГОГА К. Д. ТУЧІ

Актуальним для розбудови сучасних концепцій в галузі художньої освіти є вивчення творчого доробку відомих музичних діячів не тільки великих культурних центрів, а й окремих регіонів України. **Предметом** нашого наукового дослідження є багаторічна плідна діяльність відомого хорового диригента, співака, педагога Мелітопольщини К. Д. Тучі. Вона увінчалася вагомими здобутками і стала важ-